

'הגעלת כלים חדשים'

מריחת שומן על כלים חדשים

בעשרות השנים האחרונות נוצר תופעה חדשה במפעלי ייצור הכלים התעשייתיים, שהרבה מפעלים מורחים שומנים על הכלי בתהליכי הייצור השונים, לרידוד יעיל של המתכות, הטבעת הכלים, הברקה וליטוש, בנוסף מורחים שומן על גלגלי המכונות כדי שיפעלו במהירות.

ולכן, מנהג רבים מישראל, להגעיל כל כלי חדש לפני השימוש, (סירים, תבניות, סכומים, מצקות, וכדומה), מאידך מנהג רבים מישראל לא להגעיל כלים חדשים. בארץ ישראל נפוץ מאוד המנהג להגעיל כלים חדשים, ואילו בחו"ל כמעט ולא קיים מושג של 'הגעלת כלים חדשים'. במאמר זה נברר, מצד המציאות ומצד ההלכה, האם צריך להגעיל כלים חדשים, או לא.

טבילת כלים בחומר הברקה במפעל הייצור

דיני הכשרת כלים

תמצית דיני הכשרת כלים, שנוגעים לכאן, כמבואר בשו"ע (או"ח סימן תנא סעיף א-ו, יו"ד סימן קכא סעיף א) ובמשנ"ב (סי"ק ג-כז); חיוב הכשרת כלים, נאמר בכלי שהשתמש בו ישראל לחמץ כל השנה וחפץ להכשירו לפסח, או בקונה מגוי כלי ישן או ספק ישן וחפץ להכשירו לישראל.

אבל הקונה כלי חדש מן השוק, אפילו כלי חרס, אין צריך לחשוש שמא השתמש בו הגוי, שאין דרך להשתמש בכלים חדשים, ומותר בלי הגעלה, ורק בקונה מביתו ואינו יודע אם השתמש בו, צריך הגעלה מספק.

אופן ההכשרה; בכלי מתכת עץ ואבן כדרך שהשתמש בו כך הכשרן - כלי שתשימו באש בלי מים טעון ליבון, ואם תשימו במים טעון הגעלה, וכלי חרס אין לו תקנה.

משיב כהלכה

במדור זה מופיע שאלה שבועית בנושא הגיליון הבא, התשובות הנכונות ישולבו במידת האפשר בגיליון הקרוב, כל מי ששולח תשובה נכונה על השאלה נכנס להגרלה!

הפרס השבוע: 100 ₪

שאלה: האם צריך להטביל 'תבניות אלומיניום חד פעמי' המיובאים מחו"ל, שבעצם יכול להשתמש בהם הרבה פעמים, או לא?

נפסק בשו"ע (יו"ד סימן קכ סעיף א) שהקונה כלי סעודה מגוי חייב להטבילו לפני השימוש.

והנדון בתבנית אלומיניום חד פעמי, שבעצם הוא כלי גמור, ומה בכך שזורקו לאשפה אחרי שימוש בודד עקב מחירו הזול, מאידך יתכן לומר, כיון שמיועד לשימוש חד פעמי מעולם לא חל עליו תורת כלי.

טבילת כלים בלונדון מקוה ליד שטיבלאך מאה שנים ירושלים

תשובות ניתן להעביר עד יום ראשון הקרוב בערב (תשובה שתגיע אחרי יום ראשון תכנס להגרלה הבאה), בצירוף פרטי המשיב (שם, טלפון, מקום לימוד) באחת האפשרויות הבאות:

- בטלפון 02-5377085 שלוחה 4
- בעמדות נדרים פלוס, קופת 'עומק הפשוט'
- תיבת 'עומק הפשוט' בחדר 'קול הלשון', ישיבת מיר ירושלים
- בפקס מספר 1532-6507823
- במייל 5047867@gmail.com
- (ההגרלה על דעת רבני המכון)

המדור השבוע נודב על ידי ידידינו הרב חיים ויזל שליט"א לרגל הולדת בנו שיחי' בשעטו"מ יהי רצון שיזכה לגדלו לתורה ולחופה ולמעשים טובים

שם הזוכה בהגרלת הגיליון הקודם (208) על סך 100 ₪ הבחור החשוב ישראל חנניה טנדובסקי הי"ו מתיבתא לב אריה קרית גת

לזכרון עולם בהיכל ד'

זכות הופעת הגיליון לעילוי נשמת הגאון החסיד רבי שלמה בן רבי ירמיה ישראל זצ"ל מרבני קרית צאנז נתניה נלב"ע בשבת קודש פרשת ויקהל שקלים כ"ה אדר א' תשע"ט ת.נ.צ.ב.ה. הונצח על ידי יבדלחט"א חתנו הגאון רבי משה מונדרר שליט"א

לתרומות והנצחות
חיגו עכשיו 02-5377085
שלוחה 8

בגלל שמעורב בהם זכוכית וחול, אבל השומן מצד עצמו יתכן שטעמו טוב ויתכן שהכלי יפלוט את טעם השומן ללא החול, ועדיין יתכן שנסרח והתקלקל, אבל אינו כלל ברור שנבלע פגום ולכן צריך הגעלה.

עוד קובעים מומחי כשרות, וכעין זה כותב הג"ר יהושע העשיל אדלר שליט"א (בספרו

ישועות כהן דיני הגעלת כלים סימן ח), למרות שרוב החומרים אינם מן החי, אבל כיון שרוב הכלים מיוצרים כיום בחו"ל, ובלתי אפשרי לעקוב אחרי כל המפעלים הפזורים בקצוות תבל אחרי כל תהליכי הייצור, ומחליפים מזמן לזמן את סוגי השמנים ואופני הייצור, לכן כלים חדשים טעונים הגעלה, ולכן גם אי אפשר לתת הכשר על תהליך הייצור שנעשה משמן כשר, אלא כל ההכשר הוא שהכלי עבר הגעלה וטבילה כדין אחרי גמר הייצור.

לחומרא: והשיב הגרי"מ רובין שליט"א במכתבו, בעבר היו משתמשים בשומן מן החי שאינו פגום, ולכן הצריכו הפוסקים הגעלה, למרות שעל גבי הכלי הוא רק נותן טעם לפגם, הרי לכתחילה אסור להשתמש בכלי שבלע איסור שאינו פגום. אבל במשך השנים האחרונות התברר שישנם מפעלים שמושחים את הכלים בשומן שאינו מן החי, ויש מפעלים שמושחים בשומן מן החי אך לדעת המומחים - השומן נפגם קודם המריחה על הכלי, נמצא שבשעת הבליעה החומר פגום ואינו אוסר, וממילא כלים אלו מצד הדין לא צריכים הגעלה, אמנם כל זמן שאין הכשר מסודר אי אפשר לסמוך על הספיקות, ולכן ההוראה המקובלת אצל המורים היא להגעיל את הכלים החדשים. ודע, שנתברר להדיא, שישנן גם בזמננו סוגי סירים ומחבתות הנעשים מברזל יצוק שמורחים אותם בשומן שאינו פגום!

איך מגעילים כלים חדשים?

מים רותחים בפנים ובחוץ: לשיטת הסוברים שצריך להגעיל מצינו ג' שיטות. לדעת הג"ר ניסים קרליץ שליט"א (חוט שני פסח סימן תנא סעיף א) יש להגעיל את הסיר מבחוץ ומבפנים, ויש להסיר את הנייר הדבוק עם הפירמה, אבל לא צריך להסיר את הידיות, ואם עבר ובישל ללא הגעלה המאכל מותר, אולם לאחר הבישול יש להגעיל את הסיר. וכן הורה הגרי"ש הלוי ואזנר זצ"ל (מבית לוי חלק א עמוד לב) שיכשיר את הכלים החדשים בהגעלה על ידי הכנסה למים רותחים, (מלבד אותם שיש להם הכשר שאין טעונים הגעלה). אין חיוב להוריד את הידיות, והמהדר לרפות את הידיות קודם ההגעלה תבוא עליו ברכה.

וחדש החזון איש (או"ח סימן קיט אות יט, יו"ד סוף סימן מד) שכלי מתכת חדשים שמשפשים את המתכת בשעת עשיית הכלי עם חלב (עם צירי) מומס, והמתכת חס בדרגה שהיד סולדת בו, צריכים הגעלה לפני השימוש, אלא שחדש החזון"א שמשפיק הגעלה ואין צריך ליבון. אמנם החזון איש בסוף ימיו החמיר לעצמו שצריך ליבון ולא מספיק הגעלה, ולכן לא רצה להשתמש בכלי אלומיניום שצריכים הכשר (סוף ספר טעמא דקרא אות מט, ארחות רבנו חלק ג עמוד פו אות ס).

וכן כתב בשו"ת הר צבי (חלק ג יו"ד סימן קי) למרות שמושחים את הכלי בשומן דבר אחר או טריפה לא צריך ליבון, וטעמו כיון שבא על ידי מתיחה ושפשוף ולא על ידי האש כלל, מספיק הגעלה ולא צריך ליבון, כי לא נחשב תשמישו על ידי האור ולא קרינו ביה, פל דְּבַר אֶשֶׁר יָבֵא בְּאֵשׁ תַּעֲבִירוּ בְּאֵשׁ (במדבר פרק לא פסוק כג).

חייבים להגעיל כלים חדשים

דעת החזו"א זצ"ל כפי שהביא הג"ר ניסים קרליץ שליט"א בשמו (חוט שני פסח פרק י ס"ק א), והג"ר שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל (הליכות שלמה פסח פרק ג ס"ק ד, מנחת שלמה תניינא סוף סימן נא), והג"ר שמואל הלוי ואזנר זצ"ל (קובץ מבית לוי חלק א עמוד לב) והג"ר ישראל יעקב פישר זצ"ל (הליכות אבן ישראל מועדים חלק א עמוד לט אות עד), והגרי"ש אלישיב זצ"ל (הכשרות פרק ג הערה כג) והג"ר משה שטרנבוך שליט"א (מועדים וזמנים חלק ד סימן רפב הערה א, אורחות הבית פרק י סעיף ז) בשם בד"ץ העדה החרדית.

וכן מופיע במדריך הכשרות בד"ץ העדה החרדית (פסח תשע"ו עמוד 192, לימות השנה תשע"ז עמוד 33) שצריך להגעיל כלים חדשים לפני השימוש, כגון כלי אלומיניום ונירוסטה וכדומה, כיון שמורחים שומנים על הכלים, צריך לחשוש שמורחים על הכלי שומן אסור בתהליך הייצור (שומן של חיות טמאות, דבר אחר, נבלות וטרפות). כלים חדשים הצריכים טבילה ויש עליהם גם חיוב הגעלה, יש להגעילם קודם טבילתם. ובדיעבד אם טבל לפני ההגעלה, דעת רוב הפוסקים להיתר, בפרט בכלים חדשים שהגעלתם היא רק משום חומרא.

והוסיף בחוט שני, אף שמצוי שומן מן הצומח, הכל תלוי במפעלים ובמדינות כל אחד לפי דרכו, וכל זמן שאין יודעים שנמשח בשומן שאין בו איסור צריך להגעיל את הכלים, אף שקרוב לוודאי שהשמן שמושחין הוא פגום, מכל מקום הכריע החזו"א שצריך לחשוש ולהכשירם.

אפשר לבאר את סברת החזו"א, לפי מה שמבואר במשנ"ב (סימן תנא ס"ק ג) לגבי ספק אם הגוי השתמש בכלי, שצריך הגעלה וליבון כפי תשמישו. וכיום המציאות בכלים חדשים, הוא בגדר ספק אם הכלי נמשח בשומן אסור, ומה שכתבו הפוסקים שכלי חדש לא צריך הכשר היינו בזמנם, לענין החזקה שהגוי לא השתמש בכלי חדש, אבל בזמננו שמורחים שומן בשעת ייצור הכלי, צריך הגעלה.

ולגבי מה שטענו המתירים שהשומן ודאי פגום, כותב על כך הג"ר אשר צבי לונצר שליט"א (בספרו מעדני אשר איסור והיתר סימן קס אות ח), שבריר אצל מומחה והתברר ששומנים על הכלים אינם בהכרח פגומים, ומה שאין ראוי לאכילה רק

הגעלה, כי הבליעות הם בטעם פגום ולא ראוי למאכל אדם בשעה שנבלע בכלי, ומבואר ברמ"א (תורת חטאת כלל פה) ובפרי מגדים (סימן קג ס"ק יא) שכל מה שגזרו חז"ל להגעיל טעם פגום שאינו בן יומו, הוא דוקא אם בשעת הבליעה היה טעם טוב, אבל אם בשעת הבליעה היה טעם פגום לא גזרו להגעיל את הכלי. והוסיף במשנה הלכות, דדעת האוסרים לא נהירא לי, וכיון דנהג עלמא שלא להגעיל כפי ידיעתי אם לא יחידי סגולה, היה צריך ליישב המנהג, וכל שכן בזה שההיתר מרווח ואין בו חשש כלל.

טעם נוסף להתיר הוסיף **בציץ אליעזר** (חלק יב סימן נה וחלק יח סימן מה), גם אם יש תערובת איסור מועטת, בטל בשישים בשאר החומרים המותרים, ואין כאן מבטל איסור לכתחילה כי אין כוונת המפעל לבטל איסורים. ומסיים שגם מי שרוצה להחמיר על עצמו, מספיק בעירו, ולא צריך הגעלה ביורה רותחת על האש, שלפעמים כרוך בקושי וטירחה מרובה מחמת גודל הכלי. ועוד הוסיף במנחת יצחק, שהחום בשעת עיבוד הפחים מרחיק מהם את השומן. ועוד הוסיף **במשנה הלכות** (חלק ז סימן קיב) שהחום הגבוה בשעת הייצור שורף את כל הבליעות האסורות, ועוד שמריחת השומן הוא דבר מועט שאינו אוסר.

השומן בכלי: **הג"ר ישראל בעלסקי** שליט"א (בספרו שולחן הלוי חלק א סימן כ), מתאר מה שראו עיניו בכמה מפעלי ייצור של סירים בשנת תשס"ב, בתהליך הייצור משתמשים פעמיים בשומן, פעם ראשונה בעת עיבוד הברזל לצורת סיר מערבים בעיסה שמנים שונים, ובזה אין חשש כלל, כי אחרי שהסירים מקבלים את צורתם מחממים אותם בכבשן לוחט בטמפרטורה עצומה כ-1300 מעלות פרנהייט, כ-700 מעלות צלזיוס, הסירים יוצאים מהתנור לוחטים ואדומים, אפילו אם היו חומרים אסורים שנבלעו בכלי, ההכנסה בתנור דינה כליבון חמור למהדרין.

השומן על הכלי: פעם שניה משתמשים עם שומן, אחרי שיצאו הסירים מהתנור והתקררו, מלטשים אותם מכל הצדדים, מבפנים ומבחוץ על ידי גופים מסתובבים. הגוף המסתובב בתוך הסיר דומה ל'צמר פלדה' ולא משתמשים בשום חומר עמו, אבל הצד החיצוני של הסיר מלוטש על ידי מספר גופים המסתובבים תלוי בגודל הסיר, ובכל אחד מהגופים המסתובבים מטפטים בקביעות חומר העלול להכיל עד 12% שומן מבעל חי שאינו כשר, ומחמת החום העצום שיש שם כ-135 מעלות צלזיוס נבלע החומר בסיר. וביקש מאחד העובדים גוי, שיטעום את החומר, וטעם ואמר לו שטעמו כשמן מכונות, כעת טעם הרב בעלסקי בעצמו ונוכח לראות כי אכן החומר פגום ונפסל מאכילה.

והעיד **במנחת אשר** (חלק ג סימן סז) בשם **הג"ר צבי כהן** שליט"א בעל מחבר ספר **הגעלת כלים**, וכן ראה מסמכים של מעבדות מוסמכות, בבדיקות שנערכו בשומנים אלו נמצא דרגת חמיצות 53 כאשר התקן הישראלי הוא עד 8 בלבד, עוד בדקו בכל רעב והכלב לא נגע בשומן זה, והרי בכל איסורי התורה פוקע האיסור כשאין האוכל ראוי למאכל

כלים גדולים במטבח ציבורי, שקשה להגעילם בהכנסה למים רותחים, ימלא אותם במים רותחים וירתחם, עד שיגלשו על הדופן החיצונה.

מים רותחים בפנים: **בשו"ת אבני ישפה** (חלק ב סימן נח) בשם **הגרי"ש אלישיב** זצ"ל שמספיק להגעיל את הכלי מבפנים, והורה הגרי"ש אלישיב זצ"ל (טבילת כלים כהלכתה קונטרס פסקי הגרי"ש אות טו) למרות שמבואר **בשו"ע** (יו"ד סימן קכא סעיף ב) שהטבילה היא דוקא אחרי ההגעלה, מכל מקום בכלים חדשים אפשר לטבול קודם ההגעלה.

הרתחה: לדעת **הג"ר שלמה זלמן אויערבאך** זצ"ל (הליכות שלמה הלכות פסח פרק ג דבר הלכה ד ארחות הלכה 12) מספיק ליבון קל שדינו כהגעלה, וכך יעשה מכניס מעט מים בכלי (שלא ישחיר הכלי), וירתחנו על האש כחצי דקה או יכניסו לתוך תנור לוחט, עד שיתחמם כל הכלי משני הצדדים לדרגת חום של ליבון קל בשיעור שהיד סולדת בו. לחלופין יכניס כוס מים בכלי על האש, וימתין עד שירתחו ויעלו, ואז ודאי כל הכלי מגיע לשיעור של 100 מעלות צלזיוס, שזה כשיעור שיעלה אבעבועות. אבל אם מרתיח כלי מלא מים, יתכן שאינו מכשיר את הכלי, כי פעולת החימום רק מרתיחה את המים שבכלי, ולא מפליטה את הבליעות האסורות, ודוקא בכלי ריק לגמרי, או שיש בו מעט מים, מועיל להכשר.

לא צריך להגעיל כלים חדשים

דעת **הג"ר יצחק יעקב וויס** זצ"ל (מנחת יצחק חלק ד סימן קיב, לגבי נייר אלומיניום), ו**הג"ר יעקב בלויא** זצ"ל (כפי ששמעתי מתלמידיו), ו**הג"ר מנשה קליין** זצ"ל (משנה הלכות חלק ז סימן קיב), ו**הג"ר אליעזר יהודה וולדנברג** זצ"ל (ציץ אליעזר חלק יב סימן נה וחלק יח סימן מה), ו**הג"ר ישראל בעלסקי** זצ"ל (שולחן הלוי חלק א סימן כ), ו**הג"ר אשר וויס** שליט"א (מנחת אשר חלק ג סימן סז), שלא צריך להגעיל כלים חדשים ומותר לכתחילה להשתמש בכלים חדשים בלי

עדכוני הלכה

הגעלת כלים למהדרין...

כבר הזהיר המשנ"ב (סימן תנב ס"ק ח) שבדיני הגעלת כלים יש הרבה פרטי דינים ויש מהם שמעכבים אף בדיעבד, ראוי להעמיד אצל הגעלת כלים, בעל תורה הבקי בדיני הגעלה.

כיום אפשר דרא ומצוי הרבה הגעלות כלים למהדרין, שהמגעלים בקיאים בהלכות ההגעלה, ובערים החרדיות יש הרבה מוקדים בפיקוח ועדי כשרות מהודרים.

לגבי כלים חדשים, הוראת הפוסקים למעשה, להכין דוד מיוחד לכלים חדשים, כי אם יגעילם בדוד הרגיל של הכלים הישנים, מגרע יותר, כי נכנסים כל הבליעות שודאי היו אסורות, לכלי שבחזקת היתר, וכל ההגעלה בכלים חדשים הוא רק לחומרא לסלק את ספק החששות.

אדם, ורק בפסח צריך שיהיה נפסל מאכילת כלב, ושומנים אלו אינם ראויים לאכילת כלב ובוודאי אינם ראויים לאכילת אדם, ועוד שמתמעט והולך השימוש בשומן מן החי, ובחלק גדול מהמפעלים משתמשים בשומן צמחי, אך לא עלה בידו לברר אם מדובר ברוב או במיעוט, ומכל מקום מידי ספק לא יצאנו, ולכן אין צריך להכשיר כלי נירוסטה חדשים, ומותרים לכתחילה בשימוש בלי הגעלה.

בשיחה עם מומחה הכשרות הרב יהודה שרשבסקי הי"ו ומומחי כשרות נוספים הם קובעים, גם אלו שהצריכו הגעלה בעבר, זה היה רק בתקופות קודמות, שהמפעלים היו מורחים שומן מן החי, והיה מסתבר החשש אולי השומן מופק מ'נבילות וטריפות' ו'דבר אחר', אבל בשנים האחרונות, בדרך כלל משתמשים רק בשומן מן הצומח מחו"ל, או שומן שנעשה מנפט וחומרים כימיים אחרים, שלא מצוי בהם חששות כשרות, והחומר פגום ואינו ראוי למאכל כלב, ולכן כיום בעקבות שינוי המציאות אין חובה להגעיל כלים חדשים.

סיכום הגיליון:

דינים העולים

- א. מה צריך להכשיר: כלי חמץ שרוצה להשתמש בו בפסח טעון הגעלה. כלי משוח בשומן אסור, צריך להגעילו. הקונה מגוי כלי ישן, או ספק ישן, טעון הגעלה. הקונה כלים חדשים מהגוי כשאין חשש מריחה בשומן אסור, לא צריך להכשירם, שבחזקת שלא השתמש בהם אדם.
- ב. אופן ההכשרה: היסוד הוא כבולעו כך פולטו, כלי שתשמישו באש טעון ליבון, כלי שתשמישו במים טעון הגעלה. כלי משוח בשומן אסור, לכאורה היה צריך ליבון ולא מספיק הגעלה, כי האסור נבלע על ידי החום בלי מים, אולם חידשו החזו"א וההר צבי שמשפיק הגעלה ולא צריך ליבון. והחזו"א לעצמו חשש בסוף ימיו שצריך ליבון.
- ג. צריך הגעלה: יש אומרים שכיום צריך להגעיל כלים חדשים מבפנים ומבחוץ קודם השימוש או לקנות כלים עם הכשר, מחשש שמרחו עליהם שומן אסור מן החי, אף שיתכן שהטעם פגום ונפסל מהאכילה, ומכל מקום לא צריך להסיר את הידיות לפני ההגעלה. עבר ובישל בכלי חדש קודם הגעלה, המאכל מותר, ויגעיל את הכלי כעת. ויש מקילים שמספיק הגעלה מבפנים, ויש אומרים שדי בליבון קל וירתיע את הכלי במעט מים. ויש אומרים שמצד הדין לא צריך, אך כל זמן שאין פיקוח מסודר צריך להגעיל.
- ד. סדר ההכשרה: כלי שטעון הגעלה וטבילה, צריך להטבילו דווקא אחרי ההגעלה. ובדיעבד אם הטביל לפני ההגעלה, דעת רוב הפוסקים שכשר ולא צריך לחזור ולהטביל. וכן הדין בכלים חדשים שלכתחילה יטביל רק אחרי ההגעלה, ויש אומרים שבכלים חדשים מותר לכתחילה להטביל לפני ההגעלה.
- ה. לא צריך הגעלה: יש מקילים שלא צריך להגעיל כלים חדשים, ומותר לכתחילה להשתמש בכלים לפני ההגעלה, כי זה חשש רחוק מאוד שיש בו טעם איסור שבדרך כלל השומן מן הצומח או מנפט ולא מן החי, וגם אם יש איסור ודאי נפגם הטעם, ונשרף מחמת החום, ובטל בשישים, ואינו בן יומו, והסיר עשוי להשתמש בשפע.

הילכתא

לדעת לחיות כהלכה

- גליון שבועי
- שיעורים וימי עיון
- מוקד למענה הלכתי
- בידורי הלכה אקטואליים
- קו הילכתא
- חוברות הדרכה

נושא הגליון הבא:

האם צריך להטביל תבניות אלומיניום חד פעמי?

הגיליון נועד לעורר את לב הלומדים, נא לא לסמוך על הדברים הלכה למעשה בלי לעיין במקורות

אפשרות הנצחה לע"ג, לרפ"ש, וכדומה.

ניתן לשלוח רעיונות ותיקונים, הוספות והערות, להגדיל תורה ולהאדירה. אפשר לתרום עבור הוצאת הגליונות בעמדות הממוחשבות של 'נדרים פלוס ו'קהילות' ברחבי הארץ, תחת המדור 'קופות נוספות' לפי החיפוש: 'עומק הפשט'.

מוקד הילכתא 02-535-0-535

מענה אנושי

קו הילכתא

02-5377-085

5047867@gmail.com

פקס: 02-6507823

ניתן להאזין לשיעורים, הודעות, עדכונים, רישום להגרלות, ועוד...